

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Décembre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 310

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı-lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Kânunievvel 1930

‘AMELÎ RUHİYYAT [*]

MUTERCİMİN İFADESİ:

Üsdadım:

Zamanımızın kararsızlıkları demek olan

“Les Incertitudes de l’Heure Présente,, İsmi verdiğimiz bu küçük kitab hakikaten bir ‘amelî psikolocya’dır.

Her bahsı müte‘addid ve büyük sahifeler işgâl eden kitablari okumaya ve o uzun yazilar içinde cevheri müessir ayirmaya zamanımız insanının tahammülü kalmamıştır.

Zamanın en yanici ve yakici mes’elelerine dâ’ir ve her biri bütün bir kitab feyz ve kudretinde “vecize,, lerden müteşekkil olan bu kitab fikri bir ihtiyaci tatmin ediyor; milli ‘irfanımız, pek çok olan, huzn engiz boşluklardan birini dolduruyor.

Asrimizin Nususi Felsefisi, Dün ve Yarın, Ameli Ruhu, aynı sistem ta’kib edilerek yazılmış olan bu üç kitab asrın içtima’i, ruhi, felsefi en mühim mes’elelerini kısa cümlelerle icmal ve ihtiva etmiştir.

(Kub-ül- Ekvam),(Ruh-ül - Cemahir), (Avrupa Harbinin Tarihi ruhisi); bu üç kitab ise içtimaî, ruhi ve felsefi basıramızın mer’i ufkunu genişletmiştir.

Evet Paris de münteşir La Revue Bleue mecmuasının 19 haziran 1923 tarihli nushasında münderic ve (Gustave Le Bon) a aid bir tetebbu’namemde söylediğim veçh ile Doktor Gustave Le Bon psikolociyayı tecdid ve‘ulumi müsbete mertebesine i’lâ etmiştir ,

Beşerî Fizyolocyaada Claude Bernard in mu‘azzam futuhatını Gustave Le Bon Psikolociyada yapmıştır. Fiziolocya gibi, “Psychologie,,dahi tecrübe ile,nüşahede ve erkâm ile laboratoire mesa’is ile inkişaf ve

tekâmül etmekde olan bir ilm olmuştur , Ahiren tercüme ve neşretmiş olduğum “İlmî Ruhî İçtima’i,,[Ruh-ül-Cemahir],demokrat şi’ar vasfile tavsif olunan hayallerin musahheri olanlar üzerinde şifakâr bir te’sir icra etmiş ve eserleri mahsus olmuştur.

« Antisetiique» devalar hekimlikde , ve bilhassa tebabeti cerrahiyyede ne ise ictimai hayatda da Gustave Le Bon un ictimai ve psikolocya,i eserleri odur: batıl fikirler , ham hayaller, en mühlik mikroblerden dahamı az tahribkârdırlar? Dostluğu ve teveccühile müftehir olduğum hekimin kitablarını türkçeye nakl etmekle edasına kendimi mükellef bildiğim ‘ilmî vergimi memleketime vermekde oldnğuma ka’il ve bu suretle müsterih oluyorum.

Ruhu hasenatının tebessümile iğtida eden ve seyyi’atını duşu nedametinde taşıyan bir insan için bir ni’metin şükrünü eda etmek yeni bir ni’mete na’il olmaktan daha büyük bir mazhariyyet ve sa’adettir. Cehl ve ta’assub mübtelalarının beni tekfir etmelerine mani’ olamadım; fakat bana kimse kâfiri ni’met diyemedi. Zamanımın ve memleketimin bir kaç yüksek zekâ ve vicdanlarının takdir ve muhabbetine mazharım. Bu da olmasaydi benim büyük muhabbetim, seven ve acıyan bir ruha müktazı nur ve narı yalnız başına verirdi. Zulmetzede ve zulmetzade avamın ve zalim avam friblerin beni kâfir göstermelerinden mahzun değilim.

Hakkın nezdinde “Eyi kâfirin,, “fena mü’mîn ,, den ziyade makbul olduğuna imanımın ber kemal olması bana yetişir:

Trainant après moi mon fantôme
je m’en vais disparaître comme
Un soleil couché dans la mer! [*]

[*] Tercümesi :

[*] Kitab şeklinde basılmaya başlıyan bu mühim kitabın mukaddime ve methalile bir kaç bahsini derce edeceğiz.

Zalim münevverimi arkam sıra sürükliyerek, denizde batan bir güneş gibi gözden nihan olacağım.

diye bilmeye ruhunda kudret his etmiş olmak bir fanî için az sa'adetmidir?

27 Mayıs 1924 İctihad Evi

Dr. AB. Dj.

Hamiş

«Ameli ruhiyat»da klasik bir «Psikolocya», kitabı bulmayı umanlar tahminlerinde ya-nılmış olacaktırlar. Türk diline öyle bir kitabı nakletmeyi mürad etmedim. Bu işi başkaları görüyor.

Höfdinig in, Sepencer in, W. James in, v. s. nin kitaplarını « Talim ve Terbiye hey'eti „tercüme ettirmektedir, ve ya etti-recektir. Bunları lüzumsuz addetmek bizden uzaktır. Fazla yükselmeğe ve fazla derin gitmemeye i'tina ederek vücude getirmiş olduğum, ve ikinci defa «Te'elif ve Tercüme encümeni», tarafından tab'et-tirilmiş olan «Dimağ ve melekâtı akli-yenin hıfzıssıhha ve fiziolocyası» adlı kitabım bu nevi' eserleri de ihmal etme-digime yaşayan bir delildir. Elimizdeki kitab tarzında hulasetül hulasa psikolocyaî fikirleri sınıf sınıf tertib ve cem'eden eserle-rin, tekrar ediyorum, zamanımız ve bilhassa bizler için çok faydalı olduklarına kana'-atim hasıldır.

Ameli Ruhiyyat

ferdî ve ma'şeri hayatımızda, ruhumuzu ve yolumuzu tenvir edecek olan umumî psikolocya, sosiyolocya ve biyolocya mah-sulatının cevheri mu'essirlerinden müte-şekkildir; küçük kıt'ada basılarak, her za-man her cebde bulunması istihdaf olun-muşdur.

Taze yumurta, cismanî gıda i'tibarile ne ise Ameli Ruhiyyat ın vecizeleri de ruhi gıda noktai nazarından o dur.

Bu vecizelerin her biri 'Ameli ve fikrî hayatımızda nuranî ve mugaddî birer fazilet ve ni'met kiymetindedir.

Quinine varken kınakına kabuğundan istifade etmeye çalışmak zamanında de-ğiliz. Bize elzem olan ruhdur, hazm

olunmaya isticnas olunmaya âmâde prin-ciplerdir.

9 Temmuz 1926 Yakacık

AB. Dj.

Dr. Gustave Le Bon nun bu kitabı hak-kında Fransada çıkan gazete ve mecmua-lardan müfrez bazı fıkralar :

Şerh ve izahına mecmuamız da birçok def'alar gayret edilmiş felsefesinin kıymet ve ehemmiyeti kari'lerimizce ma'lûmdur.

«Psychologue»,un [Ya'ni Dr.Gustove Le Bon un] derinliğini,ilminin vüs'tini, nazar-larının isabetini, beyan tarzının metin ve ba'zan tatlı bir suretde istihza âmiz olan şivesini kari'lerimiz bilirler.

Kari'ler, burada [ya'ni «Ameli Ruhiyat,, da] zamanımızın felsefe [Sagesss] lerinin 'en nafi'i olan bu felsefeyi, vecizeler şek-linde ve belki nazarı en cazib bir tarzda mütekâsif olarak bulurlar.

Siyasî hayata, harblere, inkılablara, terki teslihata, beynelmilel münasebetlere, hukuk ve ahlâka, istibdadın yeni şekille-rine,terbiyeye,kavmlerin hayatında şu'urлу, şu'ursuz te'sirlere, cihanın felsefî nazarla görüşüne da'ir mülâhazalar, hep zıkr ve iktibas olunmaya değer.

La Revue Bleue

*
* *

Dr. G. Le Bon un yeni kitabını okur-ken, her zaman olduğu gibi şedid bir haz duydum; Çünkü mülâhazalarının her biri hakikat ihtiva ediyor. Mü'ellif,medeniyet-lerin seyrlerine istikamet veren dinî, siyasî, içtima'î i'tikadları ve Tarihe klavuzluk eden hissî ve sirrî mantıkları ortaya koy-makla iktifa etmiyor, aynı zamanda bize hücum, bizi muhasara eden derdlere karşı kullanılacak devaları da gösteriyor.

. . . Her vecizesi bir fikirler tarzı teksifi olan ve bütün bir kitab vücuda getirmeye muktazi levazımı verebilen bu hayranîyet verici cildde her satır, hirzi can edilmeye ve nazarı dikkata arz olunmaya layıktır.

Professeur Albert Robin

De l'Académie de Médecine

Ahlâkî, siyasî, iktisadî avakibile harb, bizi öyle bir teşevvüşe batırdı ki endişelere tu'ma olmakdayız ve vaz'iyeti haliyemizin dicret engiz mes'elesi üzerinde müfekkire mu'annidane mihlanıb kalmaktadır.

Dr. G. Le Bon izah ediyor ki ilimlerin yeni inkişafı Tarih'in ibtidalarından beri, insanlrrın 'amellerini sevk ve idare eden hissi, sirrî ilcalara tamamen zıd olan bir takım iktisadî icabat doğurmuşdur. Ve bu zıddiyyet hali hazır muvazenesizliğinin sebeblerinden biridir.

Dr. Gustave Le Bon, te'kid ediyor ki devrimiz, vaktile cihanı idare etmiş olan irsî te'sirler ile, ilmi keşiflerden mutahassıl icâbat arasında irticac etmekdedir.

Roland de Lares (Le Mtin d'Anvers)

*
* *

Derin bir mütefekkir olan G. Le Bon un yeni bir kitabı da'ima iyi bir ni'metdir, iyi bir hüsni talî'dir.

Bu kitab bilhassa zevk va lezzetle okunacak; çünkü zamanı hazrın şü'ununu ve devri hazrın bu kadar karışık ve dicret engiz kılan ma'nevi kuvvetlerin munaza'alarını hikemî cümleler şeklinde teksif etmekdedir.

Mü'ellifin ma'şari psikplocyaya te'alluk eden husuŕatdaki bi manend salâhiyeti, yaşadığımız zamanın büyük 'amillerine da'ir bihude tahfiplerde bulunmaksızın dermeyeran etdiği re'ylere müstesna bir kıymet vermekdedir.

Bu salâhiyyet, ferdalara a'id mantikî manzarlar olan enzar (Pronostics) lar dermeyeran edebilmesine de müsa'id olmaktadır.

JOURNA SAVOIR

*
* *

Bu kısa mülâhazalar mecmuasında Dr. G. Le Bon devrimizi bi huzur eden büyük vak'alar ve " Sa'eti hazıranenin istikrarsızlıkları,, hakkında mütala'aları-

ni toplamışdır. harbler, i'tifaklar, hayat, hukuk, ahlak, dinler felsefeler, v. s. hakkındaki mülâhazalar hakikaten yüksek birfadlû kemal [Sgesse] evradıdır. Bütün insanlar bu felsefeyi anlayabilselerdi hayat artık ma'kul bir şeybilir. Fakat bizzat G. Le Bon un dediği gibi " kavmlerin hayatlarını alt üst eden büyük hadiselerin nasıl doğduğunu anlamak istenildiği vakit hissi ve sirri kuvvetlerin, akli kuvvetlere hakimiyyeti hatırdan çıkarılmalıdır.

jean de Gourmont — (Mercure de France)

*
* *

Dr. G. Le Bon un " Sa'eti hazıranın kararsızlıkları ,, adile neşr ettiğİ son kitabdan müfrez işte bir sade hakikatler demeti:

"Politikada bi taraflık gayri mümkündür: çünkü bi taraf kimse bütün fırkaların hatta mensub olmuş olduğu fırkanın kendi aleyhine dönmüş olduğunu görür.,

*
* *

Kavmler kendilerinin galiblerine faik oldukları kana'atinde bulunurlarsa, mağlubıyyetde arzı teslimıyyet etmezler [yani mağlub olduklarına kail olmazlar]Bina'en aleyh bir Germen intikam alma teşebbüsü müstakbel Tarih'in en kat'î hadiselerinden olarak nazarı i'tibara alınabilir.,

*
* *

Cihanı hazrın muvazenesizlik halinde, "terki teslihat,, ta'biri esaretin müradıfidir.

*
* *

"Kavmler bilhassa ümidlerle yaşarlar, inkılâb yapmadan başlıca maksad, kuvvetlerini kayıbeden eski ümidlerin yerine yenilerini ikame etmektedir.,

*
* *

Muhtelif kavmler arasındaki kin ne kadar şedid olursa olsun hiç bir zaman bir kavmin siyasî fırkaları arasındaki kin kadar şiddetli olmaz.,

*
* *

Fazla kudretli bir müttefik ba'zan açıkdan açığa bir düşmandan daha korkuncdur., Paul Alain (Le Radical)

*
* *

Mazinin o ansiklopedik, yani her nevi ma'lûmatı muhit ve muhtevi dimağlarından birini tasavvur etmek istediğimiz zaman mutlaka hatıra Dr G. Le Bon gelir. Tarih, Psikolocya, Felsefe, Fizik.. Gustave Le Bon bunların cümlesine infazı nazar etdi.

Sahesini değiştirmekle fa'aliyeti, taze hayat buldu. Bu calibi merak adam belki en merak edilecek, en cazib ilim adamıdır. Bence bundan daha güzel sena yoktur. Merak ediş, anlamak merakı zekânın en âli şeklidir.

Size sorarım, hem halk girdibadı içinde bir nev' "Mysticisme,, ortaya koyan,, Ruh-ul-Cemahir,,i, hem de yeni "Doktör Faust,, un ya'nı "G. Le Bon,, un madde ile énergie arasında - ta'bir caiz ise - bir köprü atdığı o "Evolution de la Matière,,i ancak o yaza bilirdi. Pek bi karar şanlı sukutu hayaller ve dicret engiz tehditlerle pek mahmul ve muhat olan bu mes'eleler "Gustave Le Bon,, u lâkayd bırakmadı.

J.J. Brousson (Excelsior)

*
* *

Bilgilerimizin hali hazırında, eski içtima'î mesned [armature] leri tezelsüle uğratmış olan hercmerelelerden sonra hukuk, ahlak. müessesat ve bahusus medeniyetlerin seyrine rehberlik etmiş olan ve bu seyre halâ rehber olmakda devam eden dinî, şiyasî içtima'î i'tikadlar hakkında ne fikirler edinilebilir?.,

Bu mes'eleleri ta'mik etmek ve bunlara cevap vermek için bir çok cildler iktiza ederdi.

G. Le Bon hususî vaki'a [cas] ların men'sei bulunan ve şimdi düsturlar halinde ifadesi mümkün olan esasî principler meydana çıkarmak istedi.

Louis Payens (Patrie)

Bu kitabı teşkil eden mülâhaza [Remarque] lar o kadar tefekkürlerle doludur ki kari'leri derinden derine düşündürür, o kadar ziyâdar dır ki kari' bunları okurken, kendi kendine : "ne kadar doğru!,, der ve, kari' düşündükçe bunların isabetine, doğruluğuna nufuz eder.

G. Le Bon un trâside düsturlar halinde ifade ettiği bu hakikatler hiç de, alel'ade hakikatler deyillerdir. Bil'aks ekseriya mütedavil efkâra mühallifdirler. İhtar ve ikazlarında peygamberane bir seciye vardır.

Adolphe Brisson (Les Annales)

*
* *

Asrımızda ictimâ'ı sukut ve su'udların, ihtirasların, ictihadların ve i'tikadların 'âmillerini en iyi anlayan ve ba husus en iyi tahlil eden, fransız hekimi Dr. Gustave Le bon dur. Büyük ingiliz gazetesi TIMES yeni fransanın en mümtaz müteolmak üzere H. Poincaré yi , G. Le Bon ve Bergson u zikr ve psikolocyaı tecdid ederek, layemut Claude Bernard ın fizyolocyaı, i'lâ etmiş olduğu müsbet 'ilimler mertebesine yükselten Gustave Le Bon un kitablarını dikketle mütalâ'a etmeyi Devlet recullerine tavsiye ediyor. Bu mümtaz mütefekkir, hiç şübhe yok, cihanın muhat olduğu karanlık gicenin haricine biraz çıkınamıza müsa'id olan meş'alelerden biridir.

(Revue Bleue) 19 juin 1923 Dr. AB.Dj

Ş Kıymetli bir velimizin 'AMELİ RUHİYYAT müterecimine ziyadar bir mektubu : [aynen]

24-1-29

Bristol Hoteli

Pek muhterem ve fadil ustadım efendim, Zatı âlinizi ilk ziyaretimde, bir münasebeyle psychologique silahların topdan, tufenkden çok daha kuvvetli ve müessir olduklarını ve bu silahların isti'mali sayesinde muntika'ı idarem dahilinde ba'zı havalide kıt'atı askeriyye bulundurmak lüzum ve zaruretinin za'il olduğunu 'arz etmişdim.

İmtiyaz sahibi : Dr. Abdullah-Djevdet

Mes'ul Müdüğü Dr. Abdil Hüsnü (Orhaniye Matbaası)